

*Ігор ДЕСЯТНИКОВ
Людмила ГЕРМАНЕНКО*

АРМІЙСЬКІ ГРОШІ ЗБРОЙНИХ СИЛ США ТА ЇХ СОЮЗНИКІВ ПІД ЧАС ВІЙНИ У В'ЄТНАМІ

US ARMED FORCES AND ITS ALLIES ARMY MONEY DURING THE VIETNAM WAR

Для налагодження виплати грошового забезпечення військовому контингенту та обслуговуючому цивільному персоналу США у В'єтнамі був використаний досвід застосування військових платіжних сертифікатів, набутий з 1946 року у Західній Європі, Північній Африці та Далекому Сході.

Військовий платіжний сертифікат (ВПС, *англ. MPC – Military Payment Certificate*) – офіційний засіб платежу, випущений у доларах США і його частинах, що використовувалися у військових установах США, розміщених за кордоном [1].

Цілями використання ВПС було попередження потрапляння валюти США у руки ворога; недопущення порушення суверенних прав держав, де розміщуються військові контингенти США, у галузі грошового обігу; обмеження потрапляння доларів США в обіг країни, де перебувають їх війська [2]. Останнє було головною причиною запровадження ВПС, оскільки було очевидно, що міцний долар США може замінити слабкі національні валюти країн, де перебували значні американські військові частини.

Правила використання ВПС передбачали їх використання лише Міністерством оборони через уповноважений персонал у країні чи її частині, офіційно визначеній як ВПС-територія (*англ. MPC-Area*). Уповноваженим персоналом вважалися особи, наділені правом купувати товари та послуги у військових установах США, розміщених на ВПС-території [1]. Неуповноважений персонал, тобто представники місцевого населення, які працювали на американських базах, отримували платню у місцевій валюті, яку американські фінансові служби спеціально для цього обмінювали [3].

На ВПС-території сертифікати були єдиним офіційним засобом платежу в усіх установах сухопутних, військово-повітряних та військово-морських сил США, включаючи заклади торгівлі та побутового обслуговування, розважальні заклади, поштові перекази та благодійні внески, а також усі платежі, що направлялися в інші країни чи території, у тому числі й до Сполучених Штатів. Але вони не могли бути використані для розрахунків з місцевими неуповноваженими установами та місцевим населенням [1]. Персонал, який мав потребу у місцевій валюті, міг обміняти на них військові сертифікати в офіційних обмінних пунктах збройних сил США [4].

З метою попередження потрапляння ВПС на чорний ринок країни, де перебували військові США, вони випускалися тимчасовими серіями, які періодично обмінювалися. У визначений термін, що тримався у таємниці (День обміну, *англ. C-Day, Conversation Day*), сертифікати обмінювалися на банкноти нової серії. Перед оголошенням Дня обміну доступ на військові бази для неуповноваженого персоналу закривався. У C-Day, який оголошувався безпосередньо у цей день, особовий склад військової частини шикувався для обміну ВПС. Для обміну кожен з уповноваженого персоналу викликався лише один раз. Неуповноважений персонал, якщо мав сертифікати, обміняти їх не міг і таким чином залишався зі знеціненим папером [5]. Щоправда, військовослужбовці, які не обміняли ВПС у день обміну, могли це зробити після заповнення відповідної форми з поясненням причин, яку розглядали офіцери фінансової служби і приймали рішення про задоволення прохання про обмін чи, навпаки, відмови [1]. Такі обміни ВПС здійснювалися через 30 днів після дня обміну, причому з таких причин, як «гроші знайдено в гаманці після С-дня», «гроші були загублені в старій куртці», «гроші знайдено під ящиком», «гроші було знайдено в папці записів». Такі пояснення небезпідставно викликали підозри з боку фінансових контролюючих органів, що ці сертифікати були отримані на чорному ринку після дня обміну [6]. Правила використання ВПС передбачали, що сертифікати, придбані у незаконний спосіб, мають бути конфісковані [2].

Обмін дійсних ВПС на долари США чи іншу валюту був дозволений лише для уповноваженого персоналу за умови, що вони були отримані законно і лише при відправленні до США чи на інші ВПС-території, де обмін був неможливим [1].

З усіх 13 випущених серій у Південному В'єтнамі використовувалися чотири: 641 (зі строком дії з 31.08.1965 по 21.10.1968), 661 (21.10.1968–11.08.1969), 681 (11.08.1969–07.10.1970) та 692 (з 07.10.1970 до 01.06.1971 для розмінних номіналів та до 17.03.1973 для доларових) [4]. Якщо попередні серії ВПС використовувалися у кількох країнах одночасно, серії сертифікатів, які були в обігу у Південному В'єтнамі, були призначені для використання виключно на території цієї країни [4].

Військові сертифікати випускалися номіналами 5, 10, 25 та 50 центів та 1, 5, 10 та 20 доларів. Центові номінали випускалися паперовими з метою економії металу та щоб легше відрізнити наступні серії від попередніх.

Усі серії друкувалися офсетним способом у Бюро гравірування та друку США (US Bureau of Engraving & Printing), Вашингтон, Федеральний округ Колумбія [4].

Хоча у правилах використання ВПС встановлювалася норма, що вони можуть використовуватися лише американським уповноваженим персоналом, згідно з низкою угод військові сертифікати США у В'єтнамі використовували їх союзники. Зокрема, ними користувалися австралійські, новозеландські, філіппінські, корейські і тайські війська [4].

Отже, під час війни у В'єтнамі протягом 1965–1973 років на території країни перебували в обмеженому обігу військові платіжні сертифікати США, які використовувалися збройними силами цієї країни та її союзників: Австралії, Нової Зеландії, Філіппін, Південної Кореї та Таїланду. Не зважаючи на незаконний обіг армійських грошей на чорному ринку, загалом ці грошові знаки виконали покладені на них функції: налагодження грошового забезпечення військовослужбовців за кордоном, обмеження потрапляння національних валют емітентів в обіг країни, де перебували їх військові контингенти.

Джерела та література

1. Code of Federal Regulation. Title 32. National Defense. Parts 400 to 629. – Washington: US Government Printing Office, 1999. – 644 p. URL: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/CFR-1999-title32-vol3/pdf/CFR-1999-title32-vol3.pdf>
2. Cancellation of DOD 7000. 14-R, volume 5, chapter 17 «Military payment certificates». URL : https://comptroller.defense.gov/Portals/45/documents/fmr/archive/05arch/05_17d.pdf
3. Spencer L.O. The Green Eyeshades of War. An Examination of Financial Management during War. Maxwell Air Force Base, Alabama: Air University Press; Air Force Research Institute, 2016. 84 p. URL ; <https://apps.dtic.mil/sti/trecms/pdf/AD1122900.pdf>
4. Schwan F. Comprehensive Catalog of Military Payment Certificates. – Port Clinton: BNR Press, 2002.
5. Prugh G. S. Law at War: Vietnam 1964-1973. – Washington, Department of the Army, 1975.
6. Summary of GAO findings concerning the management of military payment certificates in Korea and Vietnam. URL: <https://www.gao.gov/assets/b-146749.pdf>